

PROTocol

RUPTURA UTERINĂ

EVALUARE ȘI DIAGNOSTIC

Diagnosticul de suspiciune al rupturii uterine

Standard: Medicul trebuie să suspecteze posibilitatea unei rupturi uterine atunci când sunt prezenți următorii factori de risc:

- Uter cicatriceal prin:
  - cezariană;
  - histerotomie;
  - miomectomie;
  - metroplastie.
- Traumatisme:
  - accident rutier;
  - avort;
  - travaliu hipertonic;
  - plăgi penetrante;
  - extracție manuală de placentă;
  - manipulări uterine;
  - nașteri instrumentale prin aplicare de forceps sau vidextractor;
- Utilizare incorectă a ocitocicelor, sau a prostaglandinelor;
- Multiparitate;
- Nașteri distocice: perioada de dilatare mai lungă de 12 ore și perioada de expulzie mai lungă de 3 ore;
- Factori fetal:
  - macrosomie;
  - malpoziții;
  - malformații care induc un exces de volum fetal localizat.
- Malformații uterine;
- Patologie neoplazică;
- Adenomioza;
- Consum de cocaină
- Hiperdistensia uterului
  - Hidramnios;
  - sarcina multiplă

Diagnosticul pozitiv al rupturii uterine

Standard

Medicul trebuie să precizeze diagnosticul de ruptură uterină atunci când sunt prezente următoarele semne clinice:

Clinica sindromului de preruptura uterină

Standard

Medicul trebuie să diagnosticheze sindromul de prurupură uterină la o parturientă cu uter integru, atunci când constată:

Triada Bandl-Frommel:

- hipertonie uterină
și
- ascensionarea inelul de rețracție Bandl, situat la limita dintre segmentul inferior și segmentul superior uterin
și
- tensiunea ligamentelor rotunde, care se percep la palpare ca două cordoane întinse, dureroase la care se pot asocia:
  - durere suprasimfizară, sensibilitate intensă a segmentului inferior;
  - sângerare uterină redusă, provenită din extravazări și leziuni ale deciduei;
  - modificări plastice ale prezentației (bose voluminoase);
  - distensia vezicii urinare (+/-glob vezical);
  - hematurie;
  - suferință fetală

Clinica rupturii uterine constituite pe uter necicatricial

Standard

Medicul trebuie să suspecteze ruptura uterină constituită la o parturientă, atunci când constată:

- sângerare pe cale vaginală;
- stare de șoc matern;
- oprirea travaliului;
- ascensionarea prezentației: fătul poate fi parțial sau total expulzat intraperitoneal;
- abdomen meteorizat, dureros la palpare
- ruptură cervicală propagată la segmentul inferior după expulzia fătului;
- suferință sau deces fetal

Diagnosticul rupturii uterului cicatriceal

Standard

Medicul trebuie să suspecteze o ruptură a unui uter cicatriceal atunci când constată unul dintre următoarele elemente:

- anomalii ale cardiotocografiei;
- durere neobișnuită suprasimfizară însoțită de anxietate maternă și oprirea contracțiilor uterine;
- sângerare pe cale vaginală;
- palparea extrauterină a prezentației sau a fătului.

Standard

Medicul trebuie să indice efectuarea unui control uterin manual după delivrență la pacientele cu uter cicatriceal care au născut pe cale vaginală.

Argumentare Pentru a exclude diagnosticul de ruptura uterină.

Diagnosticul diferențial al rupturii uterine

Standard

Medicul trebuie să efectueze diagnosticul diferențial al rupturii uterine cu următoarele entități clinice:

- dezlipirea prematură de placentă normal inserată;
- placenta praevia.

Evaluarea paraclinică în caz de ruptură uterină

Standard

Medicul trebuie să indice evaluarea de urgență a următorilor parametrii paraclinici materni în cazul unei rupturi uterine (dacă nu a fost deja efectuată):

- grupul de sânge și Rh-ul;
- hemoleucograma completă;
- coagulograma.

Evaluarea fetală în caz de ruptură uterină

Standard

Medicul trebuie să indice evaluarea urgentă a stării fetale prin:

- auscultația cordului fetal

sau

- cardiotocografie

sau

- ecografie obstetricală

Argumentare Starea fătului se alterează rapid, până la deces fetal.

CONDUIȚĂ

Profilaxia rupturii uterine

Standard

Medicul trebuie să facă profilaxia RU prin:

- recunoașterea la timp a unei probe de travaliu negative;
- cunoașterea factorilor de risc pentru RU;
- evaluarea posibilității nașterii pe cale vaginală în caz de uter cicatricial după operație cezariană
- evitarea hiperstimularii uterine (oxitocina, prostaglandine)
- contraindicarea manevrelor obstetricale pe uter cicatricial

Argumentare Respectarea acestor indicații scade riscul unei RU pe uter integru și pe uter cicatriceal.

Sindromul de preruptură uterină

Standard

Medicul trebuie să indice urgent, în cazul sindromului de preruptură uterină:

- corectarea dinamicii uterine:
  - oprirea perfuziei ocitocicesau/și
  - administrarea de tocolitice
- decubit lateral stâng;
- administrare de oxigen;
- mobilizarea personalului ATI, NN și al sălii de operație.

Standard

În caz de distocie mecanică medicul trebuie să indice finalizarea nașterii prin operație cezariană.

Standard

Dacă nu are condiții de efectuare a unei operații cezariene de urgență, medicul trebuie să indice transferul pacientei la o maternitate de nivelul II sau III.

Standard

Medicul trebuie să indice transferul pacientei cu:

- salvare dotată anti-șoc;
- însoțită de personal medical calificat;
- administrare de oxigen pe mască;
- cu 2 linii venoase abordate;
- administrarea de soluții cristalinoide pentru a menține echilibrul hemodinamic al pacientei până la destinație;
- tocoliza contractilității uterine excesive;
- anunțarea telefonică prealabilă a unității către care se face transferul, pentru a pregăti și organiza activitățile obstetricale și chirurgicale necesare

Nașterea vaginală după operație cezariană

Opțiune Medicul poate să indice utilizarea analgeziei peridurale în NVOC.

Argumentare Analgezia peridurală optimizează evoluția travaliului și nu maschează simptomele unei rupturi uterine

Standard

Medicul trebuie să nu indice utilizarea prostaglandinelor pentru maturarea cervicală sau pentru inducerea travaliului la pacientele cu uter cicatricial.

Argumentare Utilizarea prostaglandinelor este asociată cu o frecvență mai mare a rupturii uterine și a eșecului. O probă de naștere negativă la o parturientă cu uter cicatricial crește semnificativ riscul de ruptură uterină.

Ruptura uterină pe uter cicatricial

Standard

Medicul trebuie să indice urgent, în cazul sindromului de ruptură a uterului cicatricial:

- abordul a două linii venoase;
- reechilibrare volemică;
- administrare de oxigen;
- mobilizarea personalului ATI, NN și al sălii de operație
- efectuarea operației cezariene de urgență

Argumentare Cu cât intervalul de la producerea rupturii uterine până la diagnostic și tratamentul definitiv chirurgical e mai scurt, cu atât rezultatele sunt mai bune. Intervalul optim de intervenție după diagnosticul RU este de 10-37 de minute, după această perioadă complicațiile fetale sunt mult mai frecvente.

Recomandare Se recomandă medicului să practice abordul chirurgical printr-o incizie abdominală mediană pubo-subombilicală.

Argumentare Incizia pe linie mediana asigura un abord rapid, pentru realizarea rapidă a hemostazei și permite o explorare adominală mai bună.

Recomandare Se recomandă medicului să exploreze complet uterul și organele intraperitoneale învecinate, precum și ligamentele largi și spațiul retroperitoneal.

Argumentare Bilanțul lezional complet este necesar pentru a nu omite propagarea unor soluții de continuitate sau a unor hematoame la organele învecinate.

Recomandare Se recomandă medicului să indice administrarea de antibiotice intra și postoperator. (vezi Ghidul "Profilaxia cu antibiotice în obstetrică și ginecologie", subcapitolul 6.5.1)

Opțiuni Cu ocazia intervenției medicul poate opta pentru practicarea în continuarea operației cezariene a următoarelor proceduri chirurgicale:

- refacerea defectului structural;
- histerectomie de necesitate;
- drenajul eventualelor hematoame subperitoneale;
- repararea leziunilor viscerelor din jur.

Argumentare Refacerea defectului structural reprezintă o opțiune a medicului dacă ruptura uterină este liniară și limitată la cicatricea uterină:

- ruptura este liniară, transversă și limitată la nivelul segmentului inferior;
- hemoragia este ușor controlabilă;
- starea generală maternă este bună;
- există dorința unor sarcini ulterioare;
- nu există semne clinice sau de laborator a unei coagulopatii.

Histerectomia de necesitate se justifică atunci când:

- ruptura este anfractuoasă și interesează arterele uterine
- există:
  - atonie uterină;
  - hemoragie masivă (alterarea statusului hemodinamic matern);
  - aderență anormală a placentei.

Hematoamele subperitoneale trebuie drenate pentru a nu se propaga sau suprainfecta.

Repararea leziunilor viscerelor din jur trebuie efectuată dacă leziunea s-a propagat la acestea.

Standard Medicul trebuie să indice efectuarea unei probe de naștere vaginală după o operație cezariană numai după consilierea pacientei, prezentarea beneficiilor și riscurilor potențiale și obținerea acordului scris al acesteia.

Argumentare Medicul trebuie să prezinte pacientei următoarele beneficii potențiale ale NVOC reușite:

- durată mai scurtă de spitalizare;
- pierderea unei cantități mai mici de sânge la naștere;
- recuperare mai rapidă după naștere vaginală;
- frecvență mai mică a complicațiilor infecțioase și tromboembolice

Medicul trebuie să prezinte pacientei următoarele riscuri potențiale ale NVOC eșuate:

- complicații materne majore: ruptură uterină, histerectomie, leziuni intraoperatorii, frecvență mai mare a complicațiilor infecțioase și a hemoragiilor;
- morbiditate neonatală crescută demonstrată prin scor Apgar <7 la 5 minute și pH-ul din sângele ombilical; deși incidența mortalității perinatale este mică (<1%), apare mai frecvent după o NVOC eșuată decât după o cezariană electivă;

- deces matern (0-1% în țările dezvoltate, dar mai mare în țările în curs de dezvoltare).

Nu există recomandări bazate pe evidențe asupra modalității optime de prezentare a riscurilor și beneficiilor NVOC către paciente.

Standard

Medicul trebuie să indice transferul pacientei la o maternitate de nivelul II sau III dacă nu are condiții de efectuare a unei operații cezariene și a procedurilor chirurgicale de urgență.

Ruptura uterină pe uter integru

Standard

Medicul trebuie să indice efectuarea de urgență a protocolului.

Argumentare Medicul trebuie să considere frecvența crescută a histerectomiilor de hemostază în aceste condiții. Prognosticul matern și fetal în ruptura uterină completă este în relație cu integritatea preexistentă a peretelui uterin.

- Uter integru:
  - mortalitate maternă 13.5%;
  - mortalitate fetală 76%;
- Uter cicatricial:
  - mortalitate maternă 0%;
  - mortalitate fetală 32%

Recomandare Se recomandă ca medicul să indice transferul paciente la o maternitate de nivelul II sau III, dacă nu are condiții de efectuare a unei operații cezariene și a procedurilor chirurgicale de urgență.

URMĂRIRE ȘI MONITORIZARE

Standard Medicul trebuie să indice monitorizarea următorilor parametri clinici materni în cazul unei rupturi uterine:

- starea generală a pacientei;
- parametrii hemodinamici: TA și pulsul;
- sângerarea exteriorizată pe cale vaginală;
- diureza

Standard Medicul trebuie să indice monitorizarea în dinamică a următorilor parametri paraclinici materni în cazul unei rupturi uterine:

- hemoleucograma;
- coagulograma.

Argumentare Permite urmărirea răsnetului hemoragiei asupra pacientei.

Recomandare Se recomandă ca medicul să evalueze starea fetală în situația unei rupturi uterine.

Opțiune Medicul OG și/sau neonatolog pot să indice efectuarea determinării parametrilor Astrup și pH-ului din sângele cordonului ombilical la nou născut.

Standard Medicul trebuie să indice monitorizarea atentă în lăuzie a pacientei.

Argumentare Lăuza prezintă un risc crescut de:

- anemie;
- infecții puerperale;
- tromboflebite.

Aspecte legate de conservarea potențialului reproductiv al pacientei

Recomandare Se recomandă medicului să indice pacientelor cu sindrom de prerpurtură uterină, care au născut prin operație cezariană, un interval de contracepție de cel puțin 18-24 de luni până la o viitoare sarcină dorită.

Argumentare Acest interval este necesar consolidării cicatricii uterine. Sub această durată, riscul apariției unei noi rupturi uterine este crescut de 3 ori.

Recomandare Se recomandă medicului să indice, cu acordul prealabil al pacientei, contracepția definitivă prin ligatură tubară bilaterală în caz de ruptură uterină pe uter cicatriceal.

ASPECTE ADMINISTRATIVE

Recomandare Se recomandă ca fiecare unitate medicală în care se efectuează tratamentul rupturii uterine să redacteze protocoale proprii bazate pe prezentele standarde.

Standard

Medicii obstetricieni sau chirurghi din unitățile medicale fără serviciu de ATI permanent și reanimare neonatală, când identifică la o gravidă factorii de risc ai rupturii uterine (menționați la cap. Evaluare și diagnostic), trebuie să o trimită însoțită de cadru medical de specialitate OG, cu ambulanța, la o maternitate de gradul II sau III.

Argumentare Apariția unei rupturi uterine într-o unitate nedotată corespunzător agravează prognosticul matern și fetal

Recomandare Dacă opțiunea pacientei cu uter cicatriceal, aflată la termen, este de a naște prin operație cezariană electivă, se recomandă ca medicul să o efectueze înainte de declanșarea travaliului.

Argumentare Studiile existente nu indică nici un beneficiu matern sau fetal al efectuării operației cezariene după debutul travaliului.

Efectuarea operației cezariene planificate la 39 SA permite organizarea mai eficientă a resurselor și permite pacientei să evite stresul nejustificat al unei operații cu moment nedeterminat.

Standard

Medicul trebuie să indice asistarea nașterii pe cale vaginală a unei parturiente cu factori de risc pentru ruptura uterină (inclusiv NVOC) numai în unități obstetricale care pot efectua de urgență o operație, dotate cu serviciu permanent de ATI și reanimare neonatală.

Argumentare Apariția unei rupturi uterine necesită intervenție chirurgicală de urgență și deseori și reanimare neonatală.

Standard

În cazul apariției unui sindrom de prerpurtură uterină sau a unei rupturi uterine într-o unitate obstetricală fără posibilități de intervenție chirurgicală imediată, medicul trebuie să indice

- transferul pacientei la o maternitate de nivelul II sau III dacă nu are condiții de efectuare a unei operații cezariene de urgență;
- transportul de urgență a pacientei în cea mai apropiată unitate de gradul II sau III, în salvare anti-șoc, însoțită cu personal medical calificat;
- montarea a două linii venoase și administrarea de soluții crisataloide pentru a menține echilibrul hemo-dinamic al pacientei până la destinație;
- administrarea de oxigen pe mască pacientei;
- anunțarea prealabilă telefonică a unității primitoare, pentru a pregăti și organiza activitățile obstetricale și chirurgicale necesare.

Recomandare Se recomandă medicului să discute fiecare caz de ruptură uterină cu întreaga echipă din sala de naștere.

Argumentare   Analiza fiecărui caz poate îmbunătăți activitatea ulterioară a secției.